Scris de Ninel Ganea
Miercuri, 30 Noiembrie 2016 00:29

E imposibil să dai timpul înapoi, mai ales când trecutul este întunecat deliberat ori când întregul sistem de presupoziții devine virusat de metafizica progresului. Ocultarea istoriei, rescrierea sa în cheia dominantă a evoluției inevitabile, suprimarea antropologiei tradiționale, demolează apriori orice tentativă de a reînvia firescul umanității și a amâna desființarea omului.

Însă, oamenii și comunitățile nu pot funcționa decât pe baza unor modele și a unor exemple, iar în absența unor ilustrări veritabile, locul lor este luat de cine se găsește sau se oferă. Din acest motiv, fiecare cultură minoră sau majoră își cultivă oral sau în scris memoria eroilor. Din acest motiv, până mai recent în educația copiilor creștini Viețile Sfinților jucau rolul decisiv. Viețile Sfinților nu înseamnă altceva decât “viața lui Hristos, repetată în fiecare sfânt, într-o măsură mai mare sau mai mică“ (Sf. Iustin Popovici). Așa se explică de ce, la polul opus, privitul televizorului, telefonului și tabletei, contemplația zilnică a omului modern, creează ființe nevertebrate. Fiecare devine ceea ce contemplă. Cine se uită la sfinți are șanse să să își salveze omenia, cine se uită în altă parte, Dumnezeu cu mila...

Nu s-a ajuns peste noapte la momentul în care cultura pop a devenit principalul furnizor de ilustrări paideice. Iar semnele nu au apărut din nimic. Este suficient să citești literatura mai serioasă din prima parte a secolului XX pentru a-ți da seama ce hău insurmontabil s-a căscat între două lumi. Chesterton remarca deja la începutul veacului trecut caracterul dizolvant al scrierilor pretins serioase. “It is the modern literature of the educated, not of the uneducated, which is avowedly and aggressively criminal…The vast mass of humanity, with their vast mass of idle books and idle words, have never doubted and never will doubt that courage is splendid, that fidelity is noble, that distressed ladies should be rescued and vanquished enemies spared. There are a large number of cultivated persons who doubt these maxims of daily life”

Cine parcurge, de pildă, Malraux sau Orwell, doi autori interesați de aberațiile totalitare, ajunge foarte rapid la concluzia că în fața torturii fizice nimeni nu poate rezista. Iar tortura fizică sau

psihică reprezintă instrumentul cel mai la îndemână al oricărui stat nelegitim de a-și asigura consensul public. Nu ai de-a face cu o invitație explicită la abandon și renunțare, dar nici nu ai vreun motiv serios să iei în calcul alternative, mai ales când aparența implacabilului domină. Astfel de sugestii te descumpănesc și te înșală, voit sau nu, iar cine insistă să rămână fidel literaturii contemporane ajunge mai devreme sau mai târziu la nihilism.

Pe de altă parte, Viețile Sfinților abundă în exemple de martiri și mărturisitori care au preferat moartea în chinuri sau groaznice încercări fizice, în locul unor declarații comode, al acceptării unor poziții incompatibile cu credința în Hristos. De altfel, nu trebuie să mergi foarte departe pentru a vedea acest lucru. La noi, Sfinții Brâncoveni sau martirii ieșiți nevătămați sufletește din experimentul Pitești sunt două exemple foarte la îndemână pentru a contracara determinismul camerei de tortură și invitațiile la defetism.

Drumul spre degringoladă e reversibil, dar în absența cultivării modelelor nu există de fapt nicio speranță. În absența modelelor vii, însă, există cărțile (vechi), care chiar dacă nu sunt pe același plan conțin mult din ceea ce este necesar pentru abecedarul virtuților. Doar că, așa cum remarcau printre alții C.S. Lewis sau Richard Weaver, prejudecățile noastre contemporane ne împiedică să mai accesăm literatura epocilor trecute.

Diavolul cel bătrân al lui Lewis explică mecanismul prin care lectura cărților din epoci trecute a devenit o îndeletnicire garantată să nu producă vreo virtute. “Numai cei învățați citesc cărți vechi și i-am prelucrat în așa fel pe aceștia încât dintre toți oamenii, ei sunt cei mai puțin susceptibili să devină virtuosi. Am făcut asta prin inculcarea Punctului de Vedere Istoric care înseamnă, pe scurt, că de fiecare data când unui om învățat îi este prezentată o poziție a unui autor din trecut, singura întrebare pe care nu și-o pune niciodată este dacă acea poziție este adevărată ”. El va vorbi despre cine l-a influențat pe autor, îi va aminti pe cei influențați, va trece în revistă cu acrivie literatura secundară, dar aproape în nicio clipă nu va discuta despre adevărul unei propoziții.

Potrivit lui Lewis, aceasta nu este singura strategie de a dezamorsa efectele benefice ale istoriei. O altă metodă constă în a arunca la coș cu totul un autor pentru simplul fapt de a găsi acolo o eroare factuală. De pildă, dacă Aristotel greșește descrierea sistemului de reproducere la albine, atunci nu mai are rost să ne pierdem timpul cu alte teorii mai complexe, din moment ce dă greș pe chestiuni simple.

Motive pentru a ocoli lecturile clasice se găsesc la tot pasul, în special astăzi, când mai toți

oamenii au scuza unei educații deficitare. Din acest motiv atenția noastră, ca strategie, ar trebui să se îndrepte primordial spre cultivarea gustului pentru clasici la cei mici. În felul acesta, măcar încercăm a face puțină ordine în minte și în discurs, ceea ce pentru vremuri post creștine, nu e tocmai un deziderat facil.